

Š i f r a u č e n c a :

Državni izpitni center

N 2 6 1 1 0 1 3 1

9.
razred

Ponedeljek, 23. marec 2026 / 60 minut

*Dovoljeni pripomočki:
učenec prinese modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik.*

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

v 9. razredu

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani.

Preden začneš reševati naloge, previdno iztrgaj prilogo z izhodiščnimi besedili. Nato natančno preberi navodilo posamezne naloge in jo reši.

Pri vsaki nalogi svoj odgovor napiši v predvideni prostor znotraj okvirja.

Pri nalogah, pri katerih je treba obkrožiti črko pred pravilnim odgovorom, obkroži samo eno črko, razen če v navodilu ni določeno drugače.

Piši čitljivo in s pisanimi ali z malimi tiskanimi črkami, skladno s pravopisnimi pravili.

Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo. K nerešeni nalogi se vrni pozneje.

Na koncu svoje odgovore ponovno preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti. Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 20 strani, od tega 3 prazne.

PRILOGA

I. DEL

Damjana Kenda Hussu

MULARIJA, DA TE ZVIJA

»Da vaju ni sram. Poskusita razumeti, kako mi je, ko vsak dan poslušam vajino zmerjanje in gledam take barbarske izgrede. Kako bi se vidva počutila, če bi se oče in jaz kregala in pretepala. Zakaj ne upoštevata dobrih zgledov? Nobenih manir nimata! Le kje sem ga polomila, da sta tako nevezgljena in nestrpna drug do drugega. Enkrat se bo komu zaradi teh neumnih pretefov še kaj zgodilo. Potem bo pa jok. Nikoli ne pomislita na posledice, samo – bumf – z udarci drug na drugega. A se res nikoli ne moreta v miru zmeniti?«

»Pa se ti poskušaj kaj zmeniti s takim zabitežem,« je Irena vzvišeno pokazala name.

»No, vidiš,« sem pogledal mamo, »kar naprej me izziva. Kako naj se potem mirno kaj zmenim z njo!?«

»Oba sta enako kriva,« je pravično razsodila mama, ki je iz izkušenj vedela, da je krivda v najinih sporih neugotovljiva.

Še Hercule Poirot¹ ne bi razvozlal, kdo od naju je prvi začel in kaj je bil »morilčev« motiv.

»Matic, ti boš pripravil mizo, ti, gospodična, pa boš po kosilu pomila tla v kuhinji. In dokler te ne pokličem k mizi, bodi v svoji sobi in počni kaj pametnega. Eksterci² se bližajo in ne bo ti škodilo, če malo ponavljaš.«

Ko se je mama obrnila in se namenila v kuhinjo, sem Ireni pokazal jezik in osle. Napaka! Pozabil sem na stensko ogledalo in mama je v njem videla moje spakovanje.

»Za tole, Matic, boš pa takoj zdajle očistil vse čevlje, ki so razmetani po predsobi, in jih zložil v omaro,« je mama, ki je v prekletem ogledalu zagledala tudi kup čevljev, dodala še eno kazensko nalogo.

Spomnil sem se na mačeho iz Sneguljčice. Zrcalce, zrcalce! Jaz pa ubogi pastorek. Spomnil sem se še na Pepelko. Ob pogledu na Dinarsko pogorje čevljev sem se sam sebi zdel kot Pepelek.

Prisilno delo ni plačano in zato imam zanj še manj volje kot za bedno nagrajevano prostovoljno delo. Najhuje od vsega je bilo, da je v predsobi stalo največ Ireninih čevljev in pohodniški so bili od zadnjega izleta še vedno blatni kot divja svinja. Najmanj dva tedna so se že valjali v kotu predsobe, ampak ker jih Irena za svoje šminkerske mestne špancire³ ne potrebuje, jo je to prav malo brigalo. Jasno mi je bilo, da sem nalogo dobil predvsem zaradi njih, ker so šli mami že ves čas na jetra. Večkrat je rekla Ireni, naj jih očisti in pospravi, ona pa je vedno samo obljubila, da jih bo, in potem seveda namerno pozabljala na izpolnitev obljube. No, navsezadnje bi jih moral jaz skraćiti in oprati. Če to ni krivica!

Irena se je vzpenjala po stopnicah z dvignjeno glavo kot kraljica na banketu⁴ v njeno čast. Bil sem tako besen, da se nisem mogel zadržati. Pograbil sem blatni čevljev in ga vrgel

OBRNI LIST.

¹ Hercule Poirot – detektiv v romanih angleške pisateljice A. Christie

² eksterci – NPZ ob koncu osnovne šole

³ špancir – sprehod

⁴ banket – slavnostna pogostitev

N 2 6 1 1 0 1 3 1 0 5

II. DEL

Luka Trontelj

ZGODOVINA KOLESA

Po koncu kolesarske dirke *Po Sloveniji* prvi trije kolesarji zmagoslavno dvignejo edinstveni pokal: repliko¹ najstarejšega ohranjenega kolesa na svetu, ki je bilo ob začetku tega tisočletja odkrito na Ljubljanskem barju. Kakšno pot je v zgodovini prepotovalo kolo?

Beseda kolo ima v slovenščini več pomenov. V tem besedilu se uporablja večinoma v pomenu *ploščata priprava okrogle oblike, ki omogoča premikanje vozila.*

Slika 1: Barjansko leseno kolo z osjo

Slika 2: Pokal za najboljše tri kolesarje na dirki *Po Sloveniji*

Kdaj so izumili kolo

Brez kolesa in njegove vsestranske uporabnosti si danes ne moremo predstavljati vsakdanjega življenja. Arheologi ocenjujejo, da so se prva kolesa začela vrteti šele pred približno šestimi tisočletji. Pred kolesom so ljudje že izumili in uporabljali npr. lončeno posodje, več glasbenih inštrumentov in celo ličila.

Kako so uporabljali prva kolesa

Odkritja nakazujejo, da se prva kolesa niso uporabljala za prevažanje, temveč kot lončarska vretena. Z njihovo pomočjo so lahko lončarji precej hitreje izdelovali posodo višje kakovosti. Kmalu je postalo jasno, da ima izum tudi druge možnosti uporabe. Pomembno je bilo odkritje osi, ki je počez povezovala par vzporedno stoječih koles in s tem omogočala prevoz tovora. Tako so nastali prvi vozovi. Ker je bilo barjansko kolo odkrito skupaj z osjo, to nakazuje, da je bilo del voza, ki ga je najverjetneje vlekel govedo.

Kje je kolo nastalo

Čeprav kolo, ki so ga odkrili na Ljubljanskem barju, slovi kot najstarejše, zagotovo ni prvo kolo sploh. Posamezna odkritja dokazujejo, da so ga poznali že več stoletij pred tem. Za območje rojstnega kraja kolesa velja Mezopotamija. Iz tega središča se je izum hitro razširil po Bližnjem vzhodu in Evropi.

Kolo pravzaprav ni bilo izumljeno samo enkrat in na enem mestu. Najdbe kažejo, da so ga ločeno od Bližnjega vzhoda in dobro tisočletje pozneje iznašli na Kitajskem. Poleg tega so kolo pred stikom z Evropejci poznala stara ameriška ljudstva, a na zahodnih kontinentih pred Kolumbom ni bilo vozov – domnevno zato, ker tam niso imeli velikih udomačenih živali, ki bi jih vlekle.

OBRNI LIST.

¹ replika – kar je narejeno čemu tako podobno, da vzbuja vtis pravega, originalnega

I. DEL

Naloge iz I. dela se navezujejo na izhodiščno besedilo Damjane Kenda Hussu *Mularija, da te zvija*. Pozorno preberi izhodiščno besedilo in reši naloge.

1. V katero književno zvrst uvrščamo besedilo? Obkroži in utemelji.

- A Pesništvo.
- B Pripovedništvo.
- C Dramatika.

Utemeljitev: _____

(1 točka)

2. O čem predvsem govori besedilo? Obkroži.

- A O učenju za eksterce.
- B O čiščenju čevljev.
- C O maminih vzgojnih ukrepih.
- Č O strahu pred očetom.

(1 točka)

3. a) Kdo pripoveduje o dogajanju v odlomku? Obkroži.

Damjana Kenda Hussu. Mama. Irena. Oče. Matic.

(1 točka)

3. b) Poimenuj vrsto pripovedovalca.

(1 točka)

N 2 6 1 1 0 1 3 1 1 3

8. V katerem pomenskem razmerju so pari besed? V preglednico vpiši ustrezne številke.

- 1 govedo – telica
- 2 iznajdljivost – iznajdba
- 3 izum – iznajdba
- 4 prednost – pomanjkljivost

Sopomenki	Protipomenki	Nadpomenka in podpomenka	Besedi iste besedne družine

(1 točka)

9. Kaj pomeni podčrtani del povedi? Razloži s svojimi besedami.

Bojni vozovi so doživeli zaton.

(1 točka)

10. Preberi poved.

Z lončarskimi vreteni so lončarji posodo hitreje izdelovali.

10. a) Dopolni preglednico o izpisanem glagolu.

Izpisani glagol	Oseba	Število	Časovna oblika
so izdelovali			

(1 točka)

10. b) Podčrtanemu glagolu poišči dovršni glagol. Z njim ustrezno dopolni poved.

Z lončarskimi vreteni _____ lončarji posodo hitreje _____.

(1 točka)

N 2 6 1 1 0 1 3 1 1 5

13. Kateri odvisniki so v povedih? Na vsako črtico napiši ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ Odkritja nakazujejo, da se prva kolesa niso uporabljala za prevažanje.	1 osebkov odvisnik
_____ Kmalu je postalo jasno, da ima izum tudi druge možnosti uporabe.	2 predmetni odvisnik
_____ Velika iznajdba so bile napere, ki so povezovale središče kolesa z njegovim obodom.	3 prislovnodoločilni – časovni odvisnik
_____ Naslednja večja revolucija se je zgodila, ko so izumili kolo kot vozilo z dvema kolesoma na nožni pogon.	4 prilastkov odvisnik

(2 točki)

14. Preberi povedi.

Kelti so kolesa nadgradili z železnimi obodi. Z njimi so kolesa zaščitili.

Povedi združi v eno dvostavčno tako, da bo izražen namen.

(2 točki)

15. V povedih sta dve pravopisni napaki. Odpravi ju.

Prva kolesa so prišla med slovence okoli leta 1880. Privoščili so si jih lahko le bogati meščani. Od prve Svetovne vojne naprej pa so postala dostopnejša vsem.

(1 točka)

OBRNI LIST.

N 2 6 1 1 0 1 3 1 1 7

A	B	C
1	3	2

Od: sasa.novak@os.si

Za: ravnatelj@os.si

Zadeva:

Skupno število točk: 50

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

N 2 6 1 1 0 1 3 1 1 9

Prazna stran

